

Det Kgl. Kunnskapsdepartement
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Saksbehandler:

Dag Stenvoll
E-post: dag.stenvoll@siu.no
Telefon nr: + 47 920 51 851

Saksnr: 2015/23-2 - 1950/2015

Deres ref: - Pernille Ziegler

Dato: 06.02.2015

Høring av rapporten Finansiering for kvalitet, mangfold og samspill

Vi viser til høringsbrev 8. januar 2015 angående finansiering av universiteter og høyskoler.

Det er spesielt relevant for SIU å uttale seg om de to av forslagene i rapporten som omhandler de resultatbaserte komponentene *EU-indikator* (punkt 6.4.5) og *Utteksling og mobilitet* (punkt 6.4.4). Vi har også kommentarer angående UKP-avtale, kandidat-indikator og felles informasjonsportal for utdanningsvalg.

Hovedkonklusjonen er at SIU ønsker de styrkede insentivene for europeisk utdanningssamarbeid velkomne, samtidig som vi mener det trengs tiltak for bedre deltakelse fra arbeids- og næringsliv.

6.4.5 EU-indikator

Uttelling også for utdanningsprosjekter finansiert av EU

SIU støtter forslaget om at EU-samarbeid om utdanning skal gi uttelling med «krone for krone» innenfor en forutsigbar åpen ramme. Det vil bety en klar styrking av institusjonenes motivasjon for å søke om de internasjonalt konkurranseutsatte midlene i Erasmus+ (kunnskapsallianser, kapasitetsbyggingsprosjekter, Jean Monnet og fellesgrader), og kan bidra til at norske akademiske miljøer får bedre uttelling i konkurransen om EU-midlene. Like viktig som god returandel er det faktiske samarbeidet og de faglige nettverkene deltakelse i disse tiltakene fører med seg.

SIU gjorde i 2012 en studie av prosjekter som kobler internasjonalt forsknings- og utdanningssamarbeid.¹ Ifølge prosjektlederne som ble intervjuet, er insentivsystemet som belønner internasjonalt forskningssamarbeid men ikke utdanningssamarbeid, en bremse for slik kobling. Resultatet er at faglig ansatte prioriterer forskningssamarbeid, mens samarbeid om utdanning – særlig studentmobilitet – henger dårlig sammen med det faglige samarbeidet, og gjerne administreres mest fra internasjonalt kontor.

¹ SIU-rapport 1-2013: *Forbindelser mellom internasjonalt forsknings- og utdanningssamarbeid. Motiver, modeller og erfaringer.*

Forslaget om å gi uttelling også for utdanningssamarbeid, i europeisk sammenheng, er et skritt i retning av å tilrettelegge for at slikt samarbeid blir mer faglig basert – et gjennomgående ønske fra både myndigheter og institusjoner det siste tiåret. Synergier mellom Erasmus+ og Horisont 2020 er en uttalt målsetting i programmene, og en insentivordning som tilrettelegger for dette kan dermed bidra til høyere innvilgelsesgrad for norske søkere.

Det vil bety en anerkjennelse for utdanningssamarbeid med Europa å få samme økonomiske uttelling som for forsknings- og innovasjonssamarbeid. Det kan bidra til at flere institusjoner gir faglige ansatte bedre rammevilkår for utdanningsbiten av det internasjonale samarbeidet, noe som er viktig med tanke på kvalitetsutvikling.

For European Research Council (ERC) er satsen foreslått satt til det doble; to kroner for hver krone fra EU. Enkelte tiltak innenfor Erasmus+ er i likhet med ERC spesielt konkurranseutsatte og rettet mot fremragende miljøer, og bør slik SIU ser det også gi dobbelt uttelling. Det gjelder særlig kunnskapsallianser, som er store innovasjonsrettede prosjekter relatert til kunnskapstriangelet. I utlysningen våren 2014 var det fra hele Europa 230 søknader om kunnskapsallianser, hvorav ingen ble koordinert av norske aktører. 10 av de 230 ble innvilget, men ingen av disse med norske partnere. Kun 13 norske aktører var involvert som partnere i 8 søknader, hvorav ingen var blant de få som nådde opp.

For å stimulere til deltakelse og bedre returandel foreslår SIU en tilsvarende uttelling for kunnskapsallianser som for ERC. Begrunnelsen er den skarpe konkurransen om midlene, betydningen av deltagelse i verdensledende samarbeid rundt kunnskapstriangelet og behovet for en sterk strategisk og faglig forankring ved institusjonene for å kunne konkurrere om disse midlene. Det er fra norske myndigheters side en forventning om bedre norsk deltakelse i de konkurranseutsatte, sentralt fordelte midlene i Erasmus+, og da vil en slik ekstra uttelling for kunnskapsallianser kunne bidra til at målet nås.

Bedre deltakelse i fremragende europeisk utdanningssamarbeid er også noe som kan bedre uttellingen i forskningssamarbeidet. Som den nevnte SIU-studien viser, fører samarbeid om utdanning gjerne til samarbeid også om forskning. Med tanke på de solide nettverkene som trengs for å nå opp i konkurransen om midler fra ERC og Horisont 2020, vil bedre deltakelse i Erasmus+ være fordelaktig.

SIU er enig med ekspertgruppen i at EU-midler bør gis gjennom grunnbevilgningen, heller enn som «gaveforsterking» direkte til fagmiljø som får midler fra EU. Strategisk internasjonalisering bør være langsiktig og hevet over enkeltprosjekter. Det er institusjonene som best er i stand til å vurdere hvor ressursene skal settes inn, og EU-indikatoren i finansieringssystemet vil gi dem handlingsrom.

Uttelling for strategiske partnerskap

Ekspertgruppen foreslår at insentivet for å søke EU-midler kun skal omfatte midler som tildeles direkte fra Europakommisjonen, altså de midlene som det er internasjonal konkurranse om. Strategiske partnerskap, som er et sentralt tiltak innenfor Erasmus+, forvaltes nasjonalt. Dersom hensikten med finansieringsordningen er bedre kvalitet på utdanning og ikke kun retur fra EU, bør likevel også koordineringsansvar for strategiske partnerskap inngå i EU-indikatoren. Å koordinere slike partnerskap vil bidra til å fremme kvalitet og relevans i utdanning, og i tillegg gi verdifull søker- og prosjektledererfaring, nettverk og en mulighet til å bygge videre på prosjektet. Det vil styrke norske søkeres muligheter i konkurranse om de sentraliserte EU-midlene, både innen forskning og utdanning.

Uttelling for utdanningssamarbeid utenfor Erasmus+

Det kan diskuteres om det å nå opp i konkurransen om midler til institusjonelt utdanningssamarbeid også utenfor Erasmus+ bør gi uttelling. Det gjelder spesielt Norges åtte prioriterte samarbeidsland (Canada, USA, Japan og BRIKS-landene) og det nordiske samarbeidet. At utvalget argumenterer mot belønning for forskningsmidler det «kun» er nasjonal konkurranse om, taler for å holde de bilaterale programmene utenfor. Hvis en imidlertid velger å beholde noen form for belønning av det å nå opp i den nasjonale konkurransen om NFR-midler, bør det samme gjelde for internasjonalt utdanningssamarbeid – eksempelvis partnerskapsprogrammer, fellesgrader og nordiske ordninger. Det vil gi et ekstra insentiv til institusjonene om å prioritere slikt samarbeid, føre til bedre institusjonell støtte og forankring og kunne bidra til kvalitetsutvikling i utdanningene.

6.4.4 Utveksling og mobilitet

Økt sats for utvekslingsstudenter

Forslaget om å øke denne satsen fra 8 000 til 10 000 kr pr student, er i tråd med SIUs innspill i Virkemiddelrapporten,² som ble sendt til KD i oktober 2014. Per i dag er det en skjevhet i den økonomiske verdien av utvekslingsstudenter: Institusjonene taper studiepoeng når deres studenter reiser ut, mens de tjener på innkommende. Idealet er balanse, og da går tapte og tjente studiepoeng opp i opp, men de fleste UH-institusjonene har en ubalanse den ene eller andre veien. Dagens utvekslingssats for utreisende og innkommende studenter kompenserer dels for administrasjonskostnader og tap av studiepoeng for de utreisende, mens det for de innkommende kan dekke deler av administrasjon og merkostnader (tilrettelegging som gjelder språk, sosiale tiltak, bolig, undervisning). Totalt sett er studentutveksling, særlig utreisende, en utgiftspost for institusjonene. Å øke satsen senker kostnadene, og kan således bidra til at institusjonene prioriterer utveksling høyere – en målsetting i norsk politikk så vel som i Bolognaprosessen.

Utteksling kortere enn tre måneder

SIU vil videre argumentere for at også utvekslingsopphold av kortere varighet enn tre måneder skal utløse bonusen. Oppholdet må være knyttet til praksis, institusjonelle avtaler eller samarbeidsprogrammer. Det vil kunne gi et bedre samspill mellom studentmobilitet og institusjonelt samarbeid, og bidra til å styrke den faglige forankringen av samarbeidet.

Særlig viktig er det å gi uttelling for praksismobilitet under tre måneders varighet, all den tid økt mobilitet av denne typen er ønsket politisk, og fordi minstetiden for stipend til praksismobilitet er satt til to måneder i Erasmus+. SIU forslår at minimumstiden for utveksling som utløser bonussum senkes til fire uker. Eventuelt kan det vurderes om det skal innføres en gradering, med en noe lavere sats for opphold mellom en og tre måneder. Dette er også i samsvar med de retningslinjene for varighet på mobilitetsopphold som ligger i Nordplus.

Tilleggssats for utreisende studenter gjennom Erasmus+

Den foreslåtte tilleggssatsen for Erasmus+ er også et positivt tiltak, som kan bidra til å rette opp ubalansen i antall utreisende og innkommende Erasmus-studenter (per 2013 henholdsvis 1700 og 4400; tall fra DBH).

Spørsmålet er om et såpass beskjedent tillegg vil ha særlig effekt på institusjonenes tilrettelegging for utveksling gjennom Erasmus+ spesielt. Mer kraft og klarhet ville det være i signalet dersom man for eksempel innfører dobbel sats av annen utveksling; 20 000 kroner. Det kunne gi et økonomisk insentiv for å lage faglige opplegg som baker inn utveksling med et annet europeisk lærested. Så lenge den norske studiefinansieringen er så god som den er, og studentene fritt kan velge hvor de drar, vil mange fortsatt velge å dra til andre verdensdeler og særlig engelskspråklige land. Da er det heller sterkere faglig integrering av utenlandsopphold, avgrenset mot Europa, som kan få flere til å dra til europeiske institusjoner, og bidra til å rette opp ubalansen mellom utreisende og innkommende Erasmus-studenter.

² SIU 2014: *Vurdering av virkemiddelapparatet for internasjonalisering av høyere utdanning og internasjonalt høyere utdanningssamarbeid.*

Innføring av en slik sats er positiv med tanke på å stimulere til økt ansattmobilitet, som kan bidra til bedre kobling mellom internasjonalt forsknings- og utdanningssamarbeid. Det kan også føre til bedre utnyttelse av de mulighetene som ligger i Erasmus+ for ansattmobilitet.

6.4.2 Kandidater

Ved eventuell innføring av en kandidatindikator, bør det presiseres hvordan norske institusjoner belønnes for fellesgrader med utenlandske institusjoner. Med tanke på det betydelige ekstra faglige og administrative arbeidet som internasjonale fellesgrader medfører, og siden de er høyt prioritert fra myndighetenes side, mener SIU at de bør gi full uttelling i kandidat-premieringen. Mer enn halvparten av eksisterende fellesgrader har kommet i stand gjennom EU-programmet Erasmus Mundus, og full uttelling for slike grader vil derfor også være i tråd med de øvrige forslagene i rapporten om å styrke insentivene for samarbeid med Europa.

6.6. UKP-avtaler

Dersom det vedtas å innføre UKP-avtaler til erstatning for dagens styringsdialog, bør internasjonalisering være en dimensjon ved avtaleinngåelse. Kunnskapsdepartementet oppfordrer i dag institusjonene om å ha en strategi for internasjonalisering, men det er ikke noe krav. Hvis temaet ikke tas med ved eventuell innføring av UKP-avtaler, og de erstatter deler av dagens etatsstyring, kan det reelt sett bety en svekkelse av strategisk internasjonalisering.

7.1 Kvalitet i utdanningen

Felles informasjonsportal om utdanningsvalg

Rapporten peker på svakheter i markedet som styrer utdanningsvalg (jf. kap. 4.1.3), og argumenterer for å gi studentene bedre informasjon. Ekspertgruppen mener at samfunnet er tjent med utvikling av én felles portal som gir studiesøkende og andre interesserte lett tilgjengelig informasjon om studietilbud, inkludert innhold, arbeidslivsrelevans og arbeidsmarkedssituasjonen for ferdige kandidater.

SIU er enig i at det finnes svakheter i markedet som styrer elevers/studenters utdanningsvalg, og at det er behov for bedre og mer samordnet informasjon gjort tilgjengelig i kanaler tilpasset denne målgruppen. Studenter som tar deler eller hele utdanningen sin i utlandet skal være et viktig bidrag til å øke kvaliteten på norsk utdanning, samtidig som det er her faren for uinformerte valg er størst. Hvis hensikten med bedre informasjon til studentene er å styrke kvalitet, læringsutbytte og arbeidslivsrelevans, bør derfor kvalitetssikret informasjon om muligheter for utdanning i utlandet være inkludert i dette tiltaket.

SIU etablerte i 2009 nettstedet studeritlandet.no, for å dekke behovet for en offentlig aktør som informerer om utdanning i utlandet. Det finnes en økende mengde kommersielle aktører på området, og det er krevende for norske elever/studenter og rådgivere i skolen å finne god og nøytral informasjon om studier utenlands. Det er særlig behov for saklig informasjon om kvaliteten ved studiesteder i de angloamerikanske landene, fordi norske studenter her betaler flere hundre millioner kroner årlig i skolepenger. SIU jobber for tiden med kunnskapsgrunnlaget for slik informasjon. Målet er å bli en motvekt til kommersielle aktørers virksomhet for å rekruttere norske studenter med en generøs studiefinansieringsordning i ryggen.

Med bakgrunn i nåværende mandater og ressurser, bør en eventuell felles portal for utdanningsvalg ta utgangspunkt i allerede eksisterende nettsteder og utvikle en brukervennlig inngangsport til disse, istedenfor å bygge opp noe helt nytt.

7.3 SkatteFUNN

Insentiver for deltakelse fra arbeids- og næringsliv i utdanningssamarbeid

Samarbeid med næringslivet er vektlagt i Erasmus+. Det stilles også høye krav om grad av forpliktelse fra alle partnere i prosjektene, inkludert bedrifter. Innenfor høyere utdanning er det et behov for flere og bedre søknader med en sterk næringslivskomponent.

I tillegg til den foreslåtte innføringen av insentivordning for UH-sektoren, kan det være nødvendig å etablere tilsvarende insentiver for deltagelse fra arbeids- og næringsliv innenfor utdanningssektoren. Erasmus+ vektlegger aktiv deltagelse fra nærings- og arbeidslivet for økt kvalitet og relevans i utdanningen. Enkelte tiltak stiller krav om deltagelse fra bedrifter, og private aktører kan koordinere prosjekter innenfor Erasmus+ på lik linje med UH-sektoren. Med dagens finansieringsordning innebærer deltagelse i Erasmus+ imidlertid en stor egenkostnad for norske nærings- og arbeidslivsaktører. En ordning som belønner deltagelse fra næringslivet i Erasmus+, vil bidra til at norske kunnskapsmiljøer benytter mulighetene i programmet bedre enn i dag.

På forskningsområdet er STIM-EU en ordning som bidrar til deltagelse fra instituttsektoren. SkatteFUNN er en annen ordning som dreier seg om samarbeid mellom næringsliv og FoU-institusjoner der bedrifter mottar skattefradrag for FoU-samarbeid. Tilsvarende ordninger eksisterer ikke på utdanningsområdet, og det kan til dels være forklaringen på lav deltagelse fra private norske aktører, for eksempel innenfor Erasmus+. Forslaget om å skille ut den delen av SkatteFUNN-ordningen som gjelder samarbeid mellom næringsliv og FoU-institusjoner, og gjøre om denne til en rammestyrte tilskuddsordning, gir mulighet til å utvide ordningen til også å omfatte utdanningssamarbeid. SIU ser behov for en tilsvarende ordning, enten etter modell fra STIM-EU, SkatteFUNN eller en ny tilskuddsordning, for å stimulere deltagelse i internasjonalt utdanningssamarbeid.

Med hilsen

Kjell G. Pettersen
avdelingsdirektør

Dag Stenvoll
seniorrådgiver

